

Sitrep Irak

NR.9, 24/09/03

Stand van zaken 10:00 uur

Nr.: 0394.60482					
Afg. Zaken GSA					
- 8 OKT 2003					
SG	JDH	UDB	SWA		PAZ
☒	☒	☒	☒	☐	☐

Dit sitrep is opgesteld ingevolge het besluit van de MP gedateerd 1 mei 2003, dat de Nederlandse regering geïnformeerd dient te zijn omtrent te verwachten ontwikkelingen op politiek, territoriaal, militair en economisch terrein inzake Irak, en is een gezamenlijke productie van AIVD, MIVD en Buitenlandse Zaken. Het sitrep is bedoeld ter informatie voor de betrokken bewindslieden en zal tweewekelijks worden uitgebracht. Indien noodzakelijk zal de frequentie worden aangepast.

I Politieke en militaire ontwikkelingen:**A. Internationale politieke ontwikkelingen:**

Onderhandelingen over de Amerikaanse conceptresolutie hebben in de afgelopen twee weken plaatsgevonden, maar zijn nog niet afgerond. Met name Frankrijk en Duitsland, maar ook Rusland, Syrië en China, hebben substantiële tekstvoorstellen ingediend, die alle een verdergaande rol voor de VN nastreven dan voorgesteld in de Amerikaanse tekst.

Voor Frankrijk, en in mindere mate Duitsland, zijn de timing van het herstel van de soevereiniteit en de rol van de VN in het politieke proces centrale kwesties. Zo zou volgens beide landen de VN een strak gedefinieerd politiek proces moeten begeleiden dat tot een spoedige machtsoverdracht aan de Irakezen zou leiden. SGVN – en niet de CPA zoals in het VS voorstel – dient volgens beide landen de Iraqi Governing Council (IGC) bij te staan bij het ontwerpen van de grondwet en tot stand brengen van verkiezingen. Daarnaast zijn Frankrijk en Duitsland tegen de mogelijke creatie van twee militaire operaties met verschillende taken, zoals volgens hen voorgesteld in het Amerikaans concept. Zij geven de voorkeur aan een enkele multinationale macht onder unified command. Van Duitse zijde is vernomen dat Duitsland minder sterk vasthoudt aan de voorgestelde amendementen en tracht de Franse positie te versoepelen. Daarnaast heeft Duitsland laten weten bereid te zijn te assisteren bij de opbouw van Iraakse veiligheidsstructuren (politietraining e.d.). Tijdens een ontmoeting in Berlijn op 20 september hebben premier Blair, bondskanselier Schroeder en president Chirac aangegeven dat een zo snel mogelijke machtsoverdracht in Irak wenselijk is. Ook heeft premier Blair gesteld dat de VN een sleutelrol dient te krijgen bij de politieke wederopbouw. Er is nog sprake van belangrijke verschillen van mening tussen het VK en Frankrijk, waarbij Duitsland een bemiddelende rol probeert te spelen.

Desondanks lijken Frankrijk en vooral Duitsland, evenals de VS, in beginsel bereid te zijn tot toenadering. Voor de VS is een nieuwe resolutie wenselijk omdat in Irak nog een divisie nodig is, die de VS zelf niet zou kunnen leveren. Ook is een resolutie nodig om het Congres gerust te stellen nadat president Bush een extra USD 87 miljard heeft gevraagd. In Frankrijk - en vooral Duitsland - lijkt men de transatlantische kloof te willen overbruggen. Zo stelde president Chirac op 23 september in zijn toespraak voor de Algemene Vergadering van de VN (AVVN) dat soevereiniteitsoverdracht binnen een "realistisch tijdpad" dient plaats te vinden. President Chirac heeft op 22 september te kennen gegeven dat Frankrijk een nieuwe resolutie niet zal vetoën. Daarnaast heeft hij aangegeven dat Frankrijk bereid zou zijn Iraakse soldaten en politieagenten op te leiden als de VS binnen zes à negen maanden in Irak de macht overdragen. President Bush heeft president Chirac op 23 september in New York, en marge van de AVVN, gesproken. Bondskanselier Schroeder zal hij op 24 september spreken. Deze gesprekken zouden tot nieuwe ontwikkelingen kunnen leiden.

Berichtgeving uit Washington wijst erop dat de Amerikaanse compromisbereidheid afneemt naarmate de kans kleiner wordt dat een VR-resolutie inderdaad extra troepen zal opleveren: waarom inleveren op het gebied van soevereiniteit als daarvoor geen troepen komen?

B. Interne politieke ontwikkelingen:

Iraqi Governing Council (IGC)

Politieke problemen inzake de samenstelling van de IGC lijken voorlopig opgelost. Mohammed Bahr al-Ulum had direct na de moord op al-Hakim zijn IGC-lidmaatschap opgeschort, omdat hij de Coalitie Troepen (CT) medeverantwoordelijk achtte voor de slechte veiligheidssituatie in (Zuid-) Irak. Inmiddels heeft al-Ulum, na overleg met de overige IGC-leden besloten om terug te komen op zijn besluit en zijn activiteiten binnen de IGC weer aan te vangen. Met de terugkeer van al-Ulum is de onzekerheid over zijn positie weggenomen en hiermee een mogelijk probleem over de (etnisch-religieuze) samenstelling van de IGC voorkomen. Het risico bestond dat door zijn afwezigheid de etnisch-religieuze balans in het nadeel van de sjiïeten zou uitvallen, waardoor de sjiïeten aan zeggenschap zouden inboeten. Nu Ulum op zijn oude positie terug is gekeerd, bezetten de sjiïeten weer 13 van de 25 zetels binnen de IGC en is de balans hersteld. De mislukte aanslag op IGC-lid Aqilah Hashimi op 20 september was de eerste directe aanval op een IGC-lid. Over de identiteit van de daders bestaat vooralsnog geen duidelijkheid.

In de afgelopen twee weken is de internationale erkenning en daardoor het draagvlak van de IGC toegenomen. Op 9 september heeft de Arabische Liga, na velen weken aarzeling, unaniem besloten een delegatie van het Iraakse IGC uit te nodigen om deel te nemen aan een bijeenkomst van ministers van Buitenlandse Zaken van de Liga, hetgeen ook is gebeurd. Tevens heeft de Liga besloten Irak tijdelijk – totdat een gekozen representatieve regering aan de macht zal treden – toe te laten. De IGC zal het land vertegenwoordigen. Ook OPEC heeft Irak uitgenodigd om op 24 september deel te nemen aan de OPEC conferentie in Wenen. Voorts zal minister van Buitenlandse Zaken Zebari namens Irak aanwezig zijn bij de Algemene Vergadering van de VN.

Al-Muthanna

Binnen Al-Muthanna speelt nog altijd de kwestie inzake sjeik Khalid, de broer van gouverneur sjeik Sami. Khalid is sinds het verstrijken van het ultimatum op 7

augustus niet vervangen door sjeik Sami en is nog steeds politiek actief in Samawah. Zijn optreden heeft tot onvrede en onduidelijkheid onder de lokale bestuurders in Muthanna geleid. De CPA-vertegenwoordiger in Samawa is betrokken bij het vinden van een oplossing, welke nog niet in zicht lijkt.

Na de benoeming van sjeik Sami tot minister is de CPA-vertegenwoordiger met sjeik Sami in gesprek over zijn dubbelfunctie. De CPA-vertegenwoordiger heeft er de voorkeur aan gegeven dat Sami zijn functie als interim-gouverneur zou opgeven. Sjeik Sami heeft een tijd volgehouden dat hij de dubbelfunctie als deeltijd minister en deeltijd gouverneur wenste te combineren. Echter, op 18 september heeft hij zijn ontslag aangekondigd als gouverneur van Al-Muthanna. Totdat de CPA, op nominatie van de te formeren "al-Muthanna governorate council" een nieuwe gouverneur heeft aangesteld, blijft Sheikh Sami "demissionair" aan.

In de week van 8 september kwam de CPA in Al-Muthanna met een bijgewerkte versie van het zogenaamde 'memorandum on governance'. Hierin wordt vooral beschreven wat het lokale bestuur (op stads en governoraatsniveau) niet mag doen (o.a. geen beslissingen over het aannemen van nieuwe ambtenaren of het ontslaan van corrupte of incapabele ambtenaren, geen lokale wetten maken, geen belasting heffen, geen gebouwen of land een andere functie geven, etc.). Het document is aanzienlijk minder duidelijk over de verantwoordelijkheden die wel aan het lokaal bestuur worden toegekend. Deze onduidelijkheden leiden regelmatig tot problemen.

Japan overweegt circa 300 soldaten van de zogenaamde Japanse Self Defence Corps in Al-Muthanna in te zetten. Het mandaat van de troepen zou zich beperken tot humanitaire en wederopbouw taken. Het eerste contingent zou naar verluidt reeds vóór de jaarwisseling in Irak aan kunnen komen.

Veiligheidssituatie

De algehele veiligheidssituatie in Irak is sinds de aanslag op Mohammed Baqr al-Hakim op 29 augustus jl. niet verbeterd, waarbij het gevoel van veiligheid en stabiliteit onder vooral het sjiïetische deel van de bevolking ernstig is verslechterd. De bomaanslag was voor de Iraakse bevolking een bevestiging dat de CT/SFIR niet in staat zijn de openbare orde te herstellen en veiligheid te garanderen. Daarnaast zijn er voortdurend kleine gewelddadige incidenten, voornamelijk gericht tegen coalitietroepen maar soms ook tegen westerlingen in het algemeen. De meest ernstige geweldsincidenten doen zich nog steeds voor in de "soennitische driehoek" in centraal Irak. In het noorden blijft de veiligheidssituatie relatief rustig.

In een poging meer stabiliteit te creëren heeft de CPA recentelijk de instelling van een 'Facilities Protection Security Force' (FPSF) aangekondigd. Deze dienst moet overheidsgebouwen en belangrijke infrastructuur beschermen tegen plunderingen en doelbewuste sabotage acties, die nog steeds worden gepleegd. Daarnaast werken de VS en het VK aan de opbouw van een Iraqi Civil Defence Corps. In Al-Muthanna is het Nederlandse bataljon betrokken bij de opleiding/training van dit bataljon van de Iraqi.

Het achterblijven van landelijke regelgeving vanuit de CPA welk beleid moet worden gevoerd, dwingt lokale CT commandanten ertoe zelf op zeer korte termijn regelgeving te ontwikkelen. Daarom is binnen de MND(SE) onlangs een plan

opgesteld om de milities te betrekken bij de veiligheidssituatie in het gebied van verantwoordelijkheid van deze divisie, waaronder ook de provincie Muthanna. Het plan voorziet allereerst de instelling van een coördinerend *Provincial Security Committee* (PSC), waarin naast vertegenwoordigers van de coalitie ook lokale hoogwaardigheidsbekleders zitting moeten nemen. Nadat een PSC is ingesteld kunnen zogenaamde *Local Security Forces* (LSF) opgericht worden. Deze dienen zich bezig te gaan houden met "neighbourhood security" en het is de bedoeling dat zij gevuld zullen worden met personeel van de milities.

In diverse steden in Zuid-Irak (lokale) hebben sjiïetische politieke partijen gelegenheidscoalities geformeerd en voeren zij met de lokale politie gemeenschappelijke (gewapende) veiligheidscontroles uit. Deze ontwikkeling is ingezet nadat de sjiïetische politieke partijen meer dan twee maanden bij de CT tevergeefs hebben aangedrongen op een actieve rol van hun milities in het verbeteren van de veiligheidssituatie. Sinds deze controles plaatsvinden is het aantal incidenten afgenomen. Een punt van aandacht is echter dat gewapende veiligheidscontroles kunnen leiden tot misverstanden en/of confrontaties met CT, die juist ontwapening van de bevolking proberen te realiseren. Wanneer de staatsstructuren op veiligheidsgebied goed gaan functioneren, zijn de milities waarschijnlijk niet meer nodig. Het is niet te voorspellen of zij de reeds verkregen voorrechten eenvoudig zullen afstaan. De "legalisering" van de gewapende milities in Zuid-Irak lijkt vooral bedoeld om de critici van het veiligheidsbeleid van de coalitie wind uit de zeilen te nemen.

Het gevoel van onveiligheid leidt ertoe dat de lokale bevolking tot nu toe zeer positief reageert op het optreden van de lokale Iraakse milities. Welke militie wel en welke militie niet gelegaliseerd is door de CPA of de CT is niet altijd duidelijk. Gezien het feit dat veel van de milities niet beschikken over een uniform is het niet mogelijk een onderscheid te maken tussen illegale en legale milities.

Eén van de gelegenheidscoalities, die na toestemming van de CPA en CT is ontstaan, is de 'heiligdom-politie' in Najaf. Deze eenheid bestaat uit circa 300 gewapende sjiïetische manschappen (een tegenvallende werving) en heeft als doel het beveiligen en beschermen van het sjiïetische heiligdom in Najaf. De vrijdagspreeken in Najaf zijn – wellicht mede door de heiligdom-politie - sinds de dood van al-Hakim zonder onregelmatigheden verlopen. De inhoud en toonzetting van de preken in de Ali-moskee (plaats van de aanslag) en de preken van Muqtada al-Sadr zijn tot nu toe behoudend en niet politiek getint geweest. Opvallend is dat in tegenstelling tot de vrijdagpreek van 5 september de 'heiligdom-politie' tijdens de vrijdagpreek van 12 september ongewapend was.

Ook in Al-Muthanna bevinden zich gewapende milities die gezamenlijke patrouilles met de lokale politie uitvoeren. De wapens van de militieleden worden door de Nederlandse stabilisatiemacht in beslag genomen en de politie is duidelijk gemaakt dat het dergelijke 'milities' niet is toegestaan wapens te dragen. De lokale politieke leiders in Al-Muthanna geven aan dat ze gewapende patrouilles willen leveren omdat de CT in hun ogen geen volledige veiligheid kunnen garanderen.

II Internationaal terrorisme m.b.t. Irak:

De dreiging op het gebied van terrorisme in Centraal- en Noord-Irak is hoog. In Zuid-Irak is deze dreiging, met uitzondering van de provincie Al-Muthanna, ook hoog. De dreiging op het gebied van terrorisme en aanslagen door radicaal-islamitische groeperingen in Al-Muthanna en nabije omgeving is vooralsnog - zeker in vergelijking met het dreigingsniveau elders in Irak - laag.

Er lijkt sprake te zijn van een trend waarbij acties die eerst vooral in het centrale deel van Irak - in de "Sunni-driehoek" - werden gepleegd, zich nu ook verspreiden naar het zuidelijk deel van Irak, mede in reactie op het Amerikaanse optreden ter voorkoming van aanslagen in Centraal Irak.

Gelet op vooralsnog onbevestigde berichten uit diverse bronnen over wapenleveranties en indicaties voor mogelijke voorbereidingen van aanslagen, is de kans groot dat de frequentie van het aantal aanslagen in Zuid-Irak in de komende periode zal aanhouden en waarschijnlijk zelfs verder zal toenemen. Hierin zal naar verwachting de komende drie maanden geen wijziging optreden.

In de afgelopen periode hebben er in de provincie Al-Muthanna geen aanslagen plaatsgevonden. Voor de komende drie maanden wordt de dreiging op het gebied van terrorisme/islamitisch radicalisme evenwel enigszins naar boven bijgesteld, d.w.z. van laag naar laag-middelhoog.

De redenen voor deze bijstelling van het dreigingsbeeld zijn de volgende: Een groot aantal onbevestigde berichten wijst op de mogelijkheid dat radicale islamitische elementen van elders Irak binnen proberen te komen, c.q. reeds in Irak aanwezig zijn. Gezien de ligging van de provincie Al-Muthanna, een lange grens met Saoedi-Arabië en goede verbindingswegen met andere delen van Irak, is het denkbaar dat extremistische/terroristische elementen hiervan gebruik kunnen maken. Er zijn enkele indicaties dat anticoalitie elementen zich in de provincie ophouden en mogelijk Samawah als "safe-haven" gebruiken om elders in Irak acties tegen de CT voor te bereiden.

Ten tweede is er recentelijk sprake van een weliswaar (nog) gering maar wel geleidelijk aan toenemend aantal onbevestigde berichten waarin wordt gemeld dat diverse anticoalitie elementen plannen beramen om aanslagen te plegen.

Ten derde kunnen grotere inspanningen van CT en SFIR bij het opsporen van anticoalitie groeperingen en het tegengaan van infiltratie van buitenlandse radicale islamitische elementen directe repercussies hebben voor de situatie in Al-Muthanna. Een scherper toezicht op het grensverkeer en het doorgaande verkeer in de provincie kan leiden tot rechtstreekse confrontaties met anticoalitie elementen, waarbij het tot een gewapend treffen kan komen.

Hierbij komt dat er ook de komende maanden naar alle waarschijnlijkheid (nog) geen sprake zal (en kan) zijn van centraal gezag in de provincie. Hoewel de eerste signalen bij het herstellen en uitbreiden van een lokale structuur van ordehandhaving positief zijn is de kans groot dat het opzetten van een werkelijk effectief functionerend apparaat in de hele provincie nog enige tijd op zich zal laten wachten.. Dit vacuüm levert een klimaat op dat gunstig is voor het voorbereiden en uitvoeren van terroristische aanslagen.

III Economische ontwikkelingen

Bij de IMF bijeenkomst die op 22 en 23 september in Dubai heeft plaatsgevonden, heeft de Iraakse minister van Financiën Kamel al-Kilane vergaande economische

hervormingen aangekondigd, die bedoeld zijn om een vrije markteconomie in te voeren in Irak. Zo zal onder andere op het gebied van buitenlandse investeringen, banken, belastingen en tarieven geliberaliseerd worden. Opmerkelijk is dat de oliesector is uitgezonderd en alsnog onder staatscontrole zal blijven. Geruchten dat de VS deze hervormingen sterk hebben beïnvloed zijn vanuit Washington tegengesproken.

Spanje en de zogenaamde Core Group blijven voorbereidingen treffen voor de op 22-24 oktober geplande Donor conferentie, die in Madrid plaats zal vinden. Naar verwachting zullen zowel NGO's als regeringsvertegenwoordigers deelnemen. De bijeenkomst op 24 oktober is in beginsel op ministerieel niveau.

In Nederland is op 16 september de Nederlands-Iraakse Business Council opgericht. De voorzitter van de zogenaamde Task Force Irak verwelkomde de presentatie ervan op de openbare bijeenkomst van de TF van 17 september jl. en stelde dat de NIBC geleidelijk de activiteiten van de TF zal gaan overnemen.

+++++